

חקת

יח מו לַמֶּלֶךְ אֲמַרְי סִיחֹן: וַיָּרֶם אֲבִד חֲשֹׁבֹן עַד־דִּיבֶן וַנְּשִׁים עַד־נֹפֶח אֲשֹׁר

יח

מז, מח עַד־מִידְבָּא: וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֲמָרִי: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעֲזֹר

מט וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־הָאֲמָרִי אֶת־הָאֲמָרִי אֲשֶׁר־שָׁם: וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ

הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֲדָרְעִי:

מפטיר

נ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידֶךָ נִתַּתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ

וְאֶת־אֲרָצוֹ וַעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמָרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב

נא בְּחֲשֹׁבֹן: וַיָּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד

נב וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֲרָצוֹ: וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן

א ירחו: וַיֵּרָא בָלָק בֶּן־צָפּוֹר אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה קוּ בלק ה

ב יִשְׂרָאֵל לְאֲמָרִי: וַיֹּגֵר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב־הוּא וַיִּקָּץ מוֹאָב

ג מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מְדִיָּן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקָּהָל

אֶת־כָּל־סִבִּיבֵיתֵינוּ כִּלְחָד הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלָק בֶּן־צָפּוֹר מֶלֶךְ

ד לְמוֹאָב בָּעֵת הַהוּא: וַיִּשְׁלַח מֶלֶאכִים אֶל־בָּלָעַם בֶּן־בְּעֹזֵר פִּתְוֹרָה אֲשֶׁר

תרגום אונקלוס

בשביא למלכא אמוראח סיחון: מו פסקת מלכו מחשבון עדא שולטן מדיבון וצדיאו עד נופח דסמיד על מידבא: מז ויתיב ישראל בארע אמוראה: מח ושלח משה לאללא ית יעזר וכבשו כפרנהא ותריד ית אמוראה דתמן: מט ואתפניאו וסליקו לאורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי: נ ואמר יי למשה לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה כמא דעבדתא לסיחון מלכא אמוראה דיתיב בחשבון: נא ומחו יתיה וית בנוהי וית כל עמיה עד דלא אשתאר ליה משיזיב ויריתו ית ארעיה: נב ונטלו בני ישראל ושרו במישורא דמואב מעברא לירדנא דיריחו: א וחזא בלק בר צפור ית כל דעבד ישראל לאמוראה: ב ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאי מן קדם בני ישראל: ג ואמר מואב לסבי מדין כען ישיצון קהלא ית כל סחרננא כמא דמלחיה תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואב בעדנא ההוא: ד ושלח אזגדין לות בלעם בר בעזר לפתור ארם דעל

פירוש רש"י

(מו) וַיָּרֶם אֲבִד. ומלכות שלהם: אֲבִד חֲשֹׁבֹן עַד. מלכות ועל שהיה למואב בחשבון אבד דִּיבֶן. וכן 'עד דִּיבֶן', וכתרגומו 'עד' – תרגום של מֹשֶׁה; וכן 'עד דִּיבֶן', וכתרגומו 'עד' – תרגום של סר, סר ניר מדיבן; 'ניר' לשון מלכות ועל ממשלת איש, כמו 'למען היות ניר לדויד עבדי' (מלכים יט): ונשים. שיי' דגושה, לשון שממה; כך יאמרו המושלים: 'נשים' אותם 'עד נפח', השמונום עד נפח: (מח) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעֲזֹר וגו'. המרגלים לכדוה, אמרו: לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם: (נ) אֶל תִּירָא אֹתוֹ. שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמד לו זכותו של אברהם, שנאמר 'ויבא הפליט' (בראשית יא: יג) – הוא עוג שפלט מן הרפאים, שהכו כדרלעמר וחבריו בעשתרות קרנים, שנאמר 'רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים' (דברים ג: יח): (נא) וַיָּכּוּ אֹתוֹ. משה הרגו, כדאיתא בברכות בהרואה (דף נד: עקר טורא בר תלתא פרסי וכו': סדר יט (א) וַיֵּרָא בָלָק בֶּן־צָפּוֹר אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֲמָרִי. אמר: אלו שני מלכים שהיינו

בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה! – לפיכך 'יגור מואב': (ב) וַיֹּגֵר. לשון מורא, כמו 'גורו לכם' (איוב ד: נח): ויקץ מואב. קצו בחייהם, [כמו] 'קצתי בחיי' (בראשית כה: יט), והוא מקרא קצר: (ג) אֶל זִקְנֵי מְדִיָּן. והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר 'המכה את מדין בשדה מואב' (בראשית לב: נז) – שבאו מדין על מואב למלחמה?! אלא, מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב לטל עצה ממדין? כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו: מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם: 'מה מדתו?' אמרו להם: 'אין כחו אלא בפיו'; אמרו: אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו: כלחך השור. כל מה שהשור מלחך, אין בו ברכה: בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות; מנסיכי מדין היה, וכיון שמת סיחון, מנוהו עליהם לצרף שעה: (ד) פִּתְוֹרָה. כשלחני הזה שהכל מריצין לו מעות, כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם; ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום:

יט

עַל-הַנֶּהָר אֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוֹ לְקֹרֵא-לּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הַנֶּה
 ה' כִּסֶּה אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי: וְעַתָּה לִכְהֶנָּה אֶרְהֶלִי אֶת-הָעַם
 הַזֶּה כִּי-עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹלִי אוֹכַל נֶכְה-בּוֹ וְאֶגְרֹשְׁנוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי
 ו יָדַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר-תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וְאֲשֶׁר תֹּאֵר יוֹאֵר: וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי
 ז מִדִּין וְקִסְמִים בִּידֵם וַיָּבֹאוּ אֶל-בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבַרִּי בִלְק: וַיֹּאמֶר
 אֲלֵיהֶם לֵינוּ פֹה הַלֵּילָה וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי
 ח וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי-מוֹאָב עִם-בִּלְעָם: וַיָּבֹאוּ אֱלֹהִים אֶל-בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי
 ט הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בִּלְק בֶּן-צְפֹר מִלֹּךְ
 י מוֹאָב שֶׁלַח אֵלַי: הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ עַתָּה
 יא לִכְהֶנָּה קְבֹה-לִי אַתּוֹ אוֹלִי אוֹכַל לְהִלָּחֵם בּוֹ וְגִרְשָׁתִּיו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יב אֶל-בִּלְעָם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֹאֵר אֶת-הָעַם כִּי בְרוּךְ הוּא: וַיָּקָם בִּלְעָם
 בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שְׂרֵי בִלְק לָכוּ אֶל-אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְתַתִּי לְהִלְךָ

שני 5 ב

תרגום אונקלוס

פֶּרֶת אֶרֶע בְּנֵי עַמִּיָּה לְמַקְרִי לִיָּה לְמִימֶר הָא עֲמָא נִפְק מִמִּצְרַיִם הָא חֶפֶא יֵת עֵינ שְׁמַשָּׁא דְאַרְעָא וְהוּא שְׂרִי מְלֻקְבָּלִי:
 ה וְכַעַן אֵיתָא כַּעַן לוֹט לִי יֵת עֲמָא הַדִּין אַרִי תִקְרִיף הוּא מִנִּי מָאם אֶכּוּל לְאַנְחָא בִּיה קֶרֶב וְאַתְרַכְנִיָּה מִן אֶרְעָא
 אַרִי יִדְעָנָא יֵת דִּתְבִּרִיךְ מִבְּרָךְ וְדִתְלוֹט לִיט: ו וְאֶזְלוּ סְבִי מוֹאָב וְסְבִי מִדִּין וְקִסְמִיָּא בִּידֵיהוֹן וְאַתּוּ לִוֹת בִּלְעָם
 וּמְלִילוּ עַמִּיָּה פִתְגָמִי בִלְק: ז וְאֹמֶר לְהוֹן בֵּיתוֹ הֵכָא בְּלִילִיָּא וְאַתִּיב יִתְכוֹן פִּתְגָמָא כְּמָא דִּימְלִיל יִי עַמִּי וְאוּרִיכוּ
 רְבִרְבִי מוֹאָב עִם בִּלְעָם: ח וְאַתָּא מִימֶר מִן קֳדָם יִי לִוֹת בִּלְעָם וְאֹמֶר מִן גּוֹבְרִיָּא הָאֲלִין דְּעַמָּךְ: ט וְאֹמֶר בִּלְעָם
 קֳדָם יִי בִלְק בֶּר צְפֹר מְלֻכָא דְּמוֹאָב שֶׁלַח לִוִּיתִי: י הָא עֲמָא דְנִפְק מִמִּצְרַיִם וְחֶפֶא יֵת עֵינ שְׁמַשָּׁא דְאַרְעָא כַּעַן אֵיתָא
 לוֹט לִי יִתִּיָּה מָאם אֶכּוּל לְאַנְחָא בִּיה קֶרֶב וְאַתְרַכְנִיָּה: יא וְאֹמֶר יִי לְבִלְעָם לֹא תִיזִיל עִמָּהוֹן לֹא תִלוֹט יֵת עֲמָא
 אַרִי בְרִיךְ הוּא: יב וְקָם בִּלְעָם בַּצְּפֹרָא וְאֹמֶר לְרְבִרְבִי בִלְק אִיזִילוּ לְאַרְעִכוֹן אַרִי רַעְוָא קֳדָם יִי דְלֹא לְמִשְׁבָּקִי לְמִיזִל

פירוש רש"י

אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ. שֶׁל בִּלְק. מִשֵּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְנַבֵּא
 וְאֹמֶר לוֹ: 'עֲתִיד אַתָּה לְמִלְךְ'. וְאִם תֹּאמַר: מִפְּנֵי מָה
 הִשְׁרָה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂכִינָתוֹ עַל גּוֹי רָשָׁע?
 כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה פִתְחוֹן פֹּה לְאִמּוֹת לִוִּי: 'אֵלֹהֵי הָיוּ לָנוּ
 נִבְיָאִים, חֲזָרְנוּ לְמוֹטֵב', הַעֲמִיד לָהֶם נִבְיָאִים,
 וְהֵם פָּרְצוּ גֵדֶר הָעוֹלָם; שֶׁבִּתְחִלָּה הָיוּ גִדּוּרִים
 בַּעֲרִיּוֹת, וְזֶה נִתֵּן לָהֶם עֲצָה לְהַפְקִיר עֲצָמָן לְזִנּוּת:
 לְקֹרֵא לוֹ. הַקְרִיאָה הִתֵּיהָ שְׁלֹו וְלִהְנָאָתוֹ, שֶׁהִיָּה פּוֹסֵק
 לוֹ מִמוֹן הַרְבֵּה: עַם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם. וְאִם תֹּאמַר: 'מָה
 מִזִּיקָךְ?': הִנֵּה כִסֶּה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ. סִיחוֹן וְעֹג,
 שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָנוּ, עֲמָדוֹ עֲלֵיהֶם וְהִרְגוּם:
 וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי. חֶסֶר כְּתִיב, קְרוֹבִים הֵם לְהַכְרִיתָנִי,
 כְּמוֹ 'כִּי אֲמִילִם' (תהלים סדר טו פסוק עז), מִזְמוֹר קִטוֹ שִׁלְנוּ
 פִּסּוּק י: (ה) נֶכְה בּוֹ. אֲנִי וְעַמִּי נֶכְה בָּהֶם. דְּבַר אַחֵר:
 לְשׁוֹן מִשְׁנָה הוּא 'מִנְכָּה לוֹ מִן הַדְּמִים' – לְחֶסֶר מֵהֶם
 מְעַט: כִּי יָדַעְתִּי וְגו'. עַל יְדֵי מִלְחָמַת סִיחוֹן, שֶׁעֲזָרְתוֹ
 לְהַכּוֹת אֶת מוֹאָב: (ו) וְקִסְמִים בִּידֵם. כֹּל מִינֵי קִסְמִים,
 שֶׁלֹּא יֹאמַר: 'אֵין כְּלִי תִשְׁמִישִׁי עִמִּי'. דְּבַר אַחֵר: קִסֵּם
 זֶה נִטְלוּ בִּידֵם זִקְנֵי מִדִּין; אָמְרוּ: 'אִם יָבֹא עִמָּנוּ
 בַּפֶּעַם הַזֹּאת יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ, וְאִם יִדְחֲנוּ – אֵין בּוֹ
 תוֹעֵלֶת'. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁאָמַר לָהֶם 'לֵינוּ פֹה הַלֵּילָה',
 אָמְרוּ: 'אֵין בּוֹ תִקְוָה!' הַנִּיחִיהוּ וְהִלְכוּ לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר

יג עמכם: ויקומו שרי מואב ויבאו אל-בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: בלק
יד, טו ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: ויבאו אל-בלעם
טז ויאמרו לו כה אמר בלק בן-צפור אל-נא תמנע מהלך אלי: כי-כבוד
אכבדך מאד וכל אשר-תאמר אלי אעשה ולכה-נא קבה-לי את העם
יז הנה: ויען בלעם ויאמר אל-עבדי בלק אם-יתן-לי בלק מלא ביתו כסף
יח וזהב לא אוכל לעבר את-פלי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: ועתה
יט שבו נא בזה גם-אתם הלילה ואדעה מה-יסף יהוה דבר עמי: ויבא
אלהים | אל-בלעם לילה ויאמר לו אם-לקרא לך באו האנשים קום לך
כ אתם ואף את-הדבר אשר-אדבר אליך אתו תעשה: ויקם בלעם בבקר
כא ויחבש את-אתנו וילך עם-שרי מואב: ויחר-אף אלהים כי-הולך הוא
ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על-אתנו ושני נערי
כב עמו: ותרם האתון את-מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט
האתון מן-הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את-האתון להטתה הדרך:

שלישי ג

תרגום אונקלוס

עמכון: יג וקמו רבבי מואב ואתו לות בלק ואמרו סריב בלעם למיתי עמנא: יד ואוסיף עוד בלק שלח
רבבין סגיאין ויקריין מאלין: טו ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדן אמר בלק בר צפור לא כען תתמנע מקמיתי לותי:
טז ארי יקרא איקרנך לחדא וכל דתימר לי אעביד ואיתא כען לוט לי ית עמא הדין: יז ואתיב בלעם ואמר לעבדי
בלק אם יתין לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי אלהי למעבר זעירתא או
רבתא: יח ובען אוריכו כען הכא אף אתון בליילא ואדע מא יוסיף יי למלא עמי: יט ואתא מימר מן קדם יי
בבלעם ליליא ואמר ליה אם למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא דאמליל עמך יתיה תעביד:
כ וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם רבבי מואב: כא ותקף רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד מלאכא דיי
באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוהי עמיה: כב וחזת אתנא ית מלאכא דיי מעתד באורחא
וחרביה שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת בחקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיוה לאורחא:

פירוש רש"י

עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם; למדנו שרוחו
גבוהה, ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום,
אלא בלשון גסות, לפיכך 'ויסף עוד בלק' (פסוק יד):
(טז) כי כבוד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית
נוטל לשעבר אני נותן לך: (יז) מלא ביתו כסף
וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים.
אמר: ראוי לו לתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי
צריך לשכר חילות רבות, ספק נוצח ספק אינו
נוצח, ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבר. על פרחו
גלה שהוא ברשות אחרים, ונתנבא כאן, שאינו
יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי
השכינה: (יח) גם אתם. פיו הכשילו: 'גם אתם'
סופכם לילך בפחי נפש פראשונים: מה יספ. לא
ישנה דבריו מברכה לקללה; הלואי שלא יוסיף
לברך! כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם ברכות על
ידו: (יט) אם לקרא לך. אם הקריאה שלך וסבור
אתה לטל עליה שכר, 'קום לך אתם': ואף. על
כרחך 'את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה', ואף
על פי כן 'וילך בלעם' (להלן פסוק לד), אמר: 'שמא

יט כג, כד ויעמד מלאך יהוה במשעול הפרמים גדר מזה וגדר מזה: ותרא האתון את-מלאך יהוה ותלחץ אל-הקיר ותלחץ את-רגל בלעם אל-הקיר כה ויסף להכתה: ויוסף מלאך-יהוה עבור ויעמד במקום צר אשר אין-דרך לו לנטות ימין ושמאול: ותרא האתון את-מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם כז ויחר-אף בלעם ויך את-האתון במקל: ויפתח יהוה את-פיה האתון כח ותאמר לבלעם מה-עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים: ויאמר בלעם כט לאתון כי התעללת בי לו יש-חרב בידי כי עתה הרגתיך: ותאמר האתון אל-בלעם הלא אנכי אתנך אשר-רכבת עלי מעודך עד-היום ל הנה הספן הספנתי לעשות לך כה ויאמר לא: ויגל יהוה את-עיני בלעם ויירא את-מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד לא וישתחו לאפיו: ויאמר אליו מלאך יהוה על-מה הפית את-אתנך זה לב שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי-ירט הדרך לנגדי: ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם-אתכה

תרגום אונקלוס

כג וקם מלאכא דיי בשביל כרמא אתרא דגדירא מכא: כד וחזת אתנא ית מלאכא דיי ואדחיקת עם כותלא ודחקת ית רגלא דבלעם לכותלא ואוסיף לממחה: כה ואוסיף מלאכא דיי עבר וקם באתר עק דלית אורח למסטי לימינא ולשמאלא: כז וחזת אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם ותקיף רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחוטרא: כז ופתח יי ית פומא דאתנא ואמרת לבלעם מא עבדית לך ארי מחיתני דנן תלת זמנין: כח ואמר בלעם לאתנא ארי חייבת בי אלו פון אית חרבא בידי ארי כען קטלתיך: כט ואמרת אתנא לבלעם הלא אנא אתנך דרכיבת עלי מדאיתך עד יומא הדין המילך אליפנא למעבד לך כדין ואמר לא: ל וגלא יי ית עיני בלעם וחזא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וכרע וסגיד לאפוהי: לא ואמר ליה מלאכא דיי על מא מחיתא ית אתנך דנן תלת זמנין הא אנא נפקית לשטן ארי גלי קדמי דאת רעי למיזל באורחא לקבלי: לב וחזתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אלו פון לא סטת מן קדמי ארי כען אף יתך פירוש רש"י

עבודה זרה (דף י:): (לא) כי ירט הדרך לנגדי. רבותינו חכמי המשנה דרשוהו נוטריקון: 'ראה, ר'אתה, נ'טתה; בשביל ש'הדרך לנגדי', כלומר: לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו: כי חרד 'הדרך לנגדי' – לשון רטט – כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמראתי; ומקרא קצר הוא כמו 'ותכל דוד' (שמואל כז:טו) – שרוצה לומר 'ותכל נפש דוד'. לשון אחר: 'ירט' לשון רצון, וכן 'ועל ידי רשעים ירטני' (איוב ג:כג) – מפני ומנחם אותי על ידי רשעים שאינן אלא מקניטים: (לב) אולי נטתה. כמו 'לולא'; פעמים ש'אולי' משמש בלשון 'לולא': גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסרס, והוא כמו 'גם הרגתי אותך'. כלומר, לא העפכה בלבד קראתך על ידי, כי גם ההריגה; ואותה החייתי. ועתה מפני שדברה והוכיחתך, ולא יכלת לעמד בתוכחתה, כמו שכתוב 'ויאמר לא' (פסוק כט) – הרגתיה, שלא יאמרו: זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב; שחס המקום על כבוד הבריות. וכן 'ואת הבהמה תהרגו' (ויקרא טז:ל), וכן 'והרגת את האשה ואת הבהמה' (שם לא):

(כג) במשעול. כתרגומו 'בשביל'. וכן 'אם ישפך עפר שמרון לשעלים' (מלכים טז:לז) – עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן. וכן 'מי מדד בשעלו מים' (ישעיה טז:לז) – ברגליו והלוכו: גדר מזה וגדר מזה. סתם 'גדר' – של אכנים הוא [כמה שנאמר 'וגדר אכניו נהרסה' (משלי יז:ל)]: (כד) ותלחץ. היא עצמה: ותלחץ. את אחרים, 'את רגל בלעם': (כה) ויוסף מלאך ה' עבור. לעבר עוד לפניו, להלך להיות לפניו במקום אחר, כמו 'והוא עבר לפנייהם' (בראשית ל:ל); ומדרש אגדה יש בתנחומא: מה ראה לעמד בשלשה מקומות? סימני אבות הראהו: (כז) זה שלש רגלים. רמזה לו: אתה מבקש לעקר אמה החוגגת שלש רגלים בשנה: (כח) התעללת. כתרגומו, לשון גנאי ובזיון: לו יש חרב בידי. גנות גדולה היתה לו דבר זה בעיני השמים: זה הולך להרג אמה שלמה בפיו – ולא אתון זו צריך לכלי זין: (כט) ההספן הספנתי. כתרגומו, וכן 'הלאל יספן גבר' (איוב ד:כג); ורבותינו דרשו מקרא זה בתלמוד אמרו ליה: מאי טעמא לא רכבת אסוסיא? אמר להון: ברטיבא שדאי ליה וכו', כדאיתא במסכת

יט' ל' הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מֶלֶאךָ יְהוָה חֲטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב לִקְרֹאתִי בַדֶּרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי: וַיֹּאמֶר מֶלֶאךָ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאַפְסָה אֶת־הַדָּבָר לֵאמֹר אֲשׁוּבָה אֵלֶיךָ אֲתוּ תִדְבֹּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שְׁרֵי בָלָק: וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרֹאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אֲרָנֹן אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַגְּבוּל: וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלַח שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא־לְךָ לָמָּה לֹא־הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כַּבֶּדְךָ: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הִיכָל אוֹכַל דִּבֵּר מֵאוֹמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים לָהּ, לֹט' אֱלֹהִים בְּפִי אֲתוּ אֲדַבֵּר: וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ קָרִית חֲצוֹת: וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וְצֹאן וַיִּשְׁלַח לְבִלְעָם וּלְשָׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק מֵאֶת־בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בָמֹת בָּעַל וַיֵּרָא מִשָּׁם קֶצֶה הָעָם: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזָה שְׂבַעַה מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שְׂבַעַה פָרִים וְשְׂבַעַה מִבְּאֵילִים: וַיַּעַשׂ בָּלָק כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: מִג' וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הֲתִיצֵב עַל־עֲלֹתֶיךָ וְאֵלֶכָה אוֹלִי יִקְרָה יְהוָה לִקְרֹאתִי מִד' וּדְבַר מַה־יֵּרָאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ וַיֵּלֶךְ שְׁפִי: וַיִּקֶּר אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר

תרגום אונקלוס

קטלית ויתה קיימית: לג ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארי לא ידענא דאת מעתד לקדמותי באורחא וכען אם ביש בעיניך אתוב לי: לו ואמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גובריא וברם ית פתגמא דאמליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק: לה ושמע בלק ארי אתא בלעם ונפק לקדמותיה לקרנא דמואב דעל תחום ארנון דבסטר תחומא: לו ואמר בלק לבלעם הלא משלח שלחית לותך למקרי לך למא לא אתיתא לותי הבקושטא הויתא אמר לית אנא יכול ליקרותך: לו ואמר בלעם לבלק הא אתיתי לותך כען המיכל יכולנא למללא מדעם פתגמא דישובי יי בפומי יתיה אמליל: לה ואזל בלעם עם בלק ואעליה לקרית מחוזיה: לט ונכס בלק תורין ועאן ושלח לבלעם ולרברביא דעמיה: מ והוה בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתיה ונחא מתמן קצת מן עמא: מא ואמר בלעם לבלק בני לי הכא שבעא מדבחין ואתקין לי הכא שבעא תורין ושבעא דכרין: מב ועבד בלק כמא דמליל בלעם ואסיק בלק ובלעם תור ודבר על כל מדבח: מג ואמר בלעם לבלק אתעתד על עלתך ואהך מאם יערע מימר מן קדם יי לקדמותי ופתגמא דיחזוניי ואחוני לך ואזל יחדי: מד וערע מימר מן קדם יי בבלעם ואמר

פירוש רש"י

(לג) כי לא ידעתי גם זה גנותו, ועל כרחו הודה; עיר החשובה שלו, לומר: ראה מה אלו מבקשים שהוא היה משתבח שידע דעת עליון, ופיו העיד 'לא ידעתי': אם רע בעיניך אשובה לי. להתריס נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו: הוא בעצמו צוני ללכת ואתה, מלאך, מבטל את דבריו! למוד הוא בכך, שאומר דבר ומלאך מחזירו. אמר לאברהם 'קח נא את בנך וגו' (בראשית יט:ב) ועל ידי מלאך בטל את דברו. אף אני, אם רע בעיניך, צריך אני לשוב: (לד) לך עם האנשים. בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו: לך עם האנשים. כי חלקך עמם וסופך לאבד מן העולם: ואפס. על כרחך 'את הדבר אשר אדבר וגו': עם שרי בלק. שמח לקללם כמותם: (לה) ושמע בלק. שלח שלוחים לבשרו: אל עיר מואב. אל מטרופולין שלו,

ההפטר (תרי עשר, מיכה ונחום, יא:גו-יב:ח) יראו גוים ויבשו מכל גבורתם... טוב ה' למעוז ביום צרה וידע חסי בו:

יט מִה אֱלֹוֹ אֶת־שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרֹכְתִי וְאָעַל פֶּר וָאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וַיֵּשֶׁם יְהוָה בִּלְק
 מו דָּבָר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תִדְבֹר: וַיָּשָׁב אֱלֹוֹ וַהֲנֵה נֹצֵב
 מז עַל־עֲלֹתוֹ הוּא וְכָל־שָׂרֵי מוֹאָב: וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן־אַרְסִי יִנְחֲנִי בָלָק
 מח מֶלֶךְ־מוֹאָב מִהֲרִיר־קֹדֶם לָכֹה אֶרְה־לִּי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: מִה
 מט אָקֵב לֹא קִבֵּה אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא זַעַם יְהוָה: כִּי־מֵרָאשׁ צָרִים אָרְאֲנוּ
 כ א וּמִגִּבְעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן־עַם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבָגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב: מִי מָנָה עֶפֶר
 יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהִי אַחֲרִיתִי
 ג כַּמָּהוּ: וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בַּלְעָם מַה עָשִׂיתָ לִּי לִקְבֹּא אֵיבִי לְקַחְתִּיךָ וַהֲנֵה
 ג בֵּרַכְתָּ בְּרִיךְ: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת־אֲשֶׁר יֵשִׁים יְהוָה בְּפִי אֲתוֹ אֲשַׁמֵּר
 ד לְדַבֵּר: וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ בָלָק לֶךְ־נָא אֲתִי אֶל־מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֲנוּ מִשָּׁם
 ה אֶפְסִי קָצְהוּ תִרְאָה וְכָלוּ לֹא תִרְאָה וּקְבָנוּ־לִי מִשָּׁם: וַיִּקְחֵהוּ שָׂדֶה צִפִּים

חמישי ה

תרגום אונקלוס

קדמוהי ית שבעא מדבחינ סדרית ואסיקית תור ודכר על כל מדבח: מה ושו יי פתגמא בפומא דבלעם ואמר תוב לות בלק ודין תמליל: מו ותב לותיה והא מעמד על עלתיה הוא וכל רכבי מואב: מז ונטל מתליה ואמר מן ארס דברני בלק מלכא דמואב מטורי מדנחא איתא לוט לי יעקב ואיתא תריך לי ישראל: מח מא אלוטיה דלא לטיה אל ומא אתרכיה דלא תרכיה יי: מט ארי מריש טוריא חזיתיה ומרמתא סכיתיה הא עמא בלחודיהון עתידין דחסנון עלמא ובעממא לא יתדנון גמירא: א מן יכול לממני דעדקא דבית יעקב דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא או חדא מארבע משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשיטוהי ויהי סופי כותהון: ב ואמר בלק לבלעם מא עבדת לי למלט שנאי דברתך והא ברכא מברית להון: ג ואתיב ואמר הלא ית דישוי יי בפומי תיהא אטר למללא: ד ואמר ליה בלק איתא כען עמי לאתר אחרן דתחזיניה מתמן לחוד קצתיה תחזי וכוליה לא תחזי ותלוטיה לי מתמן: ה ודבריה לחקל סכותא פירוש רשי

אליך; וזהו שנאמר 'עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אתו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה' (תרי עשר, מיכה, יא:כט): (מט) כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיסדיהם וחזקיהם, כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות ואמהות: הן עם לבדד ישכן. הוא אשר זכו ויג זכו לו אבותיו – לשכן בדר, כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו. לא יהיו נעשין כלה עם שאר האמות, שנאמר 'כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' (ירמיה יז:ג) – אינן נמנין עם השאר. דבר אחר: כשהן שמחין – אין אמה שמחה עמם, שנאמר 'ה' בדר ינחנו' (דברים כז:יב). וכשהאמות בטובה – הן אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון, וזהו 'בגוים לא יתחשב':

סדר כ (א) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו 'דעדקא דבית יעקב וכו' מארבע משריתא' – מארבעה דגלים; דבר אחר 'עפר יעקב' אין חשבון במצות שהם מקימין בעפר: 'לא תחרש בשור ובחמור' (דברים יז:ה), 'לא תזרע כלאים' (ויקרא כז:יט), אפר פרה (לעיל יז:יז) ועפר סוטה (לעיל ה:ז) וכיוצא בהם: ומספר את רבע ישראל. רביעיותיהן, זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמת נפשי מות ישרים. שבהם: (ד) וקבנו לי. לשון צווי: 'קללהו לי': (ה) שדה צפים. מקום גבוה היה, ששם הצופה עומד לשמר אם יבא חיל על העיר:

את שבעת המזבחות. 'שבעה מזבחות ערכתי' אין כתיב כאן, אלא 'את שבעת המזבחות'. אמר לפניו: 'אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כלן'. אברהם בנה ארבעה: 'ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו' (בראשית יז:יז), 'ויבן שם הרהר וגו' (שם ח), 'ויצחק אברהם וגו' (שם יז:יז), 'ויבן שם בחר המוריה (שם יט:ט). ויצחק בנה אחד: 'ויבן שם מזבח וגו' ויכרו שם עבדי יצחק באר' (שם כג:מא). ויעקב בנה שנים: אחד בשכם (שם לא:ג) ואחד בבית אל (שם פסוק מא): ואעל פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה אלא איל אחד: (מז) ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל. בשני שמותיהם אמר לו לקללם, שמא אחד מהם אינו מבהק: (מח) מה אקב לא קבה אל. כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו; כשהזכיר אביהם את עונם: 'כי באפם הרגו איש' (בראשית מג:י) – לא קלל אלא אפם, שנאמר 'ארור אפם' (שם ז); כשנוכנס אביהם במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל, מה נאמר שם? 'גם ברוך יהיה' (בראשית כה:י); במברכים נאמר: 'אלה יעמדו לברך את העם' (דברים כא:לא); במקללים לא נאמר 'ואלה יעמדו לקלל את העם', אלא 'ואלה יעמדו על הקללה' (שם לב) – לא רצה להזכיר עליהם שם קללה: לא זעם ה'. אני אין כחי, אלא שאני יודע לבון השעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי

ו אֶל־רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיֵּבֶן שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר
ז אֶל־בָּלָק הַתִּיַצֵּב כֹּה עַל־עֲלֹתְךָ וְאַנְכִי אֶקְרָה כֹּה: וַיִּקֶּר יְהוָה אֶל־בָּלָעַם
ח וַיֵּשֶׁם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תִדְבֹּר: וַיָּבֹא אֵלָיו וְהֵנוּ נֹצֵב
ט עַל־עֲלֹתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מִה־דָּבָר יְהוָה: וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ
י וַיֹּאמֶר קוּם בָּלָק וְשִׁמְעֵה הָאֲזִינָה עֲדִי בְּנֹו צֶפֶר: לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכְזֹּב
יא וּבֶן־אָדָם וַיִּתְּנָחֶם הֵהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וּדְבַר וְלֹא יְקִימֶנָּה: הִנֵּה בָרוּךְ
יב לִקְחֹתִי וּבָרוּךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה: לֹא־הֵבִיט אֶוֶן בִּיעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמָל
יג בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עָמָו וַתְּרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ: אֵל מוֹצִיאִים מִמִּצְרַיִם

תרגום אונקלוס

לְרִישׁ רִמְתָּא וּבְנָא שִׁבְעָא מִדְּבַחִין וְאַסִּיק תּוֹר וּדְבַר עַל כָּל מִדְּבַח: וַיֹּאמֶר לְבָלָק אֲתַעֲתֵד הִכָּא עַל עֲלֹתְךָ וְאַנָּא
אַתְמָטִי עַד כָּא: ז וְעָרַע מִימַר מִן קָדָם יי בְּבָלָעַם וְשׁוּי פִתְגָמָא בְּפֻמְיָה וְאַמַּר תּוֹב לָוֹת בָּלָק וּכְדִין תְּמַלִּיל:
ח וְאַתָּא לָוֹתִיָּה וְהָא מַעֲתֵד עַל עֲלֹתִיָּה וְרַבְרָבִי מוֹאָב עֲמִיָּה וְאַמַּר לִיָּה בָלָק מָא מַלִּיל יי: ט וְנִטְל מִתְּלִיָּה וְאַמַּר
קוּם בָּלָק וְשִׁמְעֵה אֲצִית לְמִימָרִי בְּרִ צֶפֶר: י לֹא כְמַלִּי בְּנִי אֲנִישָׁא מִימַר אֱלֹהָא בְּנִי אֲנִישָׁא אֲמַרִין וּמְכַדְבִין וְאַף
לֹא כְעוֹבְדֵי בְּנִי בְּשָׂרָא דְאַנּוּן גְּזָרִין לְמַעַבְדַּ וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין הוּא אָמַר וְעִבִיד וְכָל מִימְרֵיָּה מִתְקַיִּים: יא הָא בְּרַכָּאן
קְבִילִית אֲבִרְכִנִּיָּה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתִיב בְּרַכְתִּי מִנִּיָּה: יב אֲתַתְּכִלִּית וְלִית פְּלַחִי גְלוּלִין בְּדְבִית יַעֲקֹב וְאַף לֹא עֲבָדִי
לִיָּאוֹת שָׁקֵר בְּיִשְׂרָאֵל מִימְרָא דִּיָּי אֱלֹהֵהוֹן בְּסַעֲדָהוֹן וּשְׂכִינַת מְלָכֵהוֹן בִּינִיָּהוֹן: יג אֵל דְּאַפִּיקֶנּוּן מִמִּצְרַיִם

פירוש רש"י

לְבָרוּךְ אוֹתָם: בָּרוּךְ. כְּמוֹ לְבָרוּךְ: וּבָרוּךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה.
הוּא בָרוּךְ אוֹתָם, וְאַנִּי לֹא אֲשִׁיב אֶת בְּרַכְתּוֹ: וּבָרוּךְ.
כְּמוֹ 'וּבָרוּךְ', וְכֵן הוּא גְזֵרַת רִ"י"ש, כְּמוֹ 'אוֹיֵב חֶרֶף'
(תהלים סדר י פסוק מז, מזמור עג שלנו פסוק יח) כְּמוֹ 'חֶרֶף',
וְכֵן 'וּבִצְעֵ בָרוּךְ' (תהלים סדר א פסוק קיב, מזמור ט שלנו
פסוק כד) – הַמְהַלֵּל וּמְבָרֵךְ אֶת הַגּוֹזֵל, וְאוֹמֵר לוֹ:
'אֵל תִּירָא כִּי לֹא תַעֲנֶנּוּ, שְׁלוֹם יִהְיֶה לְךָ' – מְרַגֵּז
הוּא לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֵין לוֹמַר 'בָּרוּךְ' שֶׁם
דְּבַר, שְׁאֵם כֵּן הִיָּה נִקְוֵד בְּפִתְחַ קָטָן (סגול) וְטַעֲמוֹ
לְמַעֲלָה, אֲבָל לְפִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן פֶּעַל, הוּא נִקְוֵד
קָמֶץ קָטָן (צִירָה) וְטַעֲמוֹ לְמַטָּה: (יב) לֹא הֵבִיט אֶוֶן
וְגו'. כְּתַרְגוּמוֹ. דְּבַר אַחֵר: אַחֲרֵי פְשׁוּטוֹ הוּא נִדְרָשׁ
מִדְרָשׁ נָאֵה: 'לֹא הֵבִיט' הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא 'אֶוֶן'
שֶׁבִיעֲקֹב; כְּשֶׁהָן עוֹבְרִין עַל דְּבָרָיו, אֵינּוּ מְדַקְדָּק
אַחֲרֵיהֶם לְהַתְּבוּנָן בְּאוֹנוֹת שְׁלָהֶם וּבְעֲמָלָן שֶׁהֶם
עוֹבְרִין עַל דָּתוֹ: עֲמָל. לְשׁוֹן עֲבָרָה, כְּמוֹ 'וְהָרָה
עֲמָל' (תהלים סדר א פסוק עה מזמור ז שלנו פסוק טו), 'כִּי
אַתָּה עֲמָל וְכַעַס תִּבְיֹט' (תהלים סדר א פסוק כג), מזמור
ט שלנו פסוק לה), לְפִי שֶׁהַעֲבָרָה הִיא עֲמָל לְפָנֵי
הַמָּקוֹם: ה' אֱלֹהָיו עָמָו. אֲפֹלוּ מְכַעֲסִין וּמְמַרִּים
לְפָנָיו אֵינּוּ זֶה מִתּוֹכָן: וַתְּרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ. לְשׁוֹן חֲבָה
וְרַעוּת, כְּמוֹ 'רַעַה דָּוִד' (שמואל כט:א) – אוֹהֵב דָּוִד,
'וַיִּתְּנָה לְמִרְעָהוּ' (שופטים יב:ח). וְכֵן תְּרַגְּם אוֹנִקְלוֹס
'וּשְׂכִינַת מְלָכֵהוֹן בִּינִיָּהוֹן': (יג) אֵל מוֹצִיאִים
מִמִּצְרַיִם. אַתָּה אֲמַרְתָּ: 'הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם' (לעיל
יט:ד) – לֹא יֵצֵא מִעֲצָמוֹ, אֲלֹא הָאֱלֹהִים הוֹצִיאֵם:

רֹאשׁ הַפִּסְגָּה. בָּלָעַם לֹא הָיָה קוֹסֶם כְּבָלָק; רָאָה בָּלָק
שֶׁעֲתִידָה פְּרָצָה לְהַפְרֹץ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שֶׁשָּׁם מֵת
מֹשֶׁה, כְּסָבוֹר שֶׁשָּׁם תִּחּוּל עֲלֵיהֶם הַקֶּלֶלָּה, וְזוֹ הִיא
הַפְּרָצָה שְׁאֵנִי רוֹאֶה: (ו) אֶקְרָה כֹּה. מֵאֵת הַקְדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא. 'אֶקְרָה' לְשׁוֹן אֲתַפְּעֵל: (ז) וַיֵּשֶׁם דָּבָר
בְּפִיו. וְיָמָּה הִיא הַשִּׁמְיָה הַזֹּאת? וְיָמָּה חֶסֶר הַמִּקְרָא
בְּאִמְרוֹ 'שׁוּב אֵל בָּלָק וְכֹה תִדְבֹּר'? אֵלָּא, כְּשֶׁהִיָּה
שׁוֹמֵעַ שְׁאֵינּוּ נִרְשָׁה לְקַלֵּל, אָמַר: 'מָה אֲנִי חוֹזֵר
אֲצִל בָּלָק לְצַעְרוֹ?', וְנָתַן לוֹ הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רֶסֶן
וְחִכָּה בְּפִיו, כְּאֵדָם הַפּוֹקֵס בְּהִמָּה בְּחִכָּה לְהוֹלִיכָהּ
אֵל אֲשֶׁר יִרְצָה. אָמַר לוֹ: 'עַל כְּרַחֲךָ תִּשׁוּב אֵל
בָּלָק!': (ח) וְשָׂרֵי מוֹאָב אֹתוֹ. וְלְמַעֲלָה הוּא אוֹמֵר
'וְכָל שָׂרֵי מוֹאָב' (לעיל יט:מו)?! כִּיּוֹן שָׂרָאוּ שְׁאֵין בּוֹ
תְּקוּהָ, הִלְכּוּ לָהֶם מִקְצָתָם, וְלֹא נִשְׂאָרוּ אֵלָּא
מִקְצָתָם: מָה דְּבַר ה'. לְשׁוֹן צָחוּק הוּא זֶה, כְּלוּמַר,
אֵינְךָ בְּרִשׁוּתְךָ: (ט) קוּם בָּלָק. כִּיּוֹן שֶׁרָאָהוּ מִצָּחֵק
בּוֹ, נִתְּכּוֹן לְצַעְרוֹ: 'עֲמַד עַל רִגְלֶיךָ, אֵינְךָ רִשְׁאִי
לִישֵׁב, וְאַנִּי שְׁלוּחַ אֵלֶיךָ בְּשְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם: בְּנֹו
צֶפֶר. לְשׁוֹן מִקְרָא הוּא כֵּן, כְּמוֹ 'חִיתוֹ יַעֲר' (תהלים
סדר ז פסוק יג, מזמור מט שלנו פסוק י), 'וְחִיתוֹ אֶרֶץ'
(בראשית א:כד), 'לְמַעַיְנֹו מִיָּם' (תהלים סדר טז פסוק כה),
מזמור קיג שלנו פסוק ח): (י) לֹא אִישׁ אֵל וְגו'. כִּבְר
נִשְׁבַּע לָהֶם לְהַבְיִיאֵם וּלְהוֹרִישָׁם אֶרֶץ שִׁבְעָה אֲמוֹת,
וְאַתָּה סָבִיר לְהַמִּיתָם בְּמִדְבָּר?! : הֵהוּא אָמַר וְגו'.
בְּלִשׁוֹן תִּמְחָה: וְתַרְגּוּמוֹ 'וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין' –
חוֹזְרִים וְנִמְלְכִין לְחֹזֵר בָּהֶם: (יא) הִנֵּה בָרוּךְ לִקְחֹתִי.
אַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי 'מָה דְּבַר ה' (פסוק ח) ? קְבִלְתִּי מִמֶּנּוּ

כ יד כְּתוּעַפֶּת רֹאם לוֹ: כִּי לֹא־נַחַשׁ בִּיעֶקֶב וְלֹא־קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֹאמַר בְּלֹק
טו לִיעֶקֶב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה־פַּעַל אֵל: הֵן־עַם כָּלְבִּיא יָקוֹם וְכֹאֲרִי יִתְנַשֵּׂא לֹא
טז יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טָרֶף וְדַם־חַלְלִים יִשְׁתֶּה: וַיֹּאמֶר בָּלֹק אֶל־בָּלְעָם גַּם־קָב
יז לֹא תִקְבְּנוּ גַם־בָּרֶךְ לֹא תִבְרַכְנוּ: וַיַּעַן בָּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלֹק הֲלֹא דִבַּרְתִּי
יח אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־יִדְבֹּר יְהוָה אֵתוֹ אֶעֱשֶׂה: וַיֹּאמֶר בָּלֹק אֶל־בָּלְעָם
יט לְכֶ־נָּא אֶקְחֶךָ אֶל־מָקוֹם אֲחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקִבְּתוּ לִי
יט מַשָּׁם: וַיִּקַּח בָּלֹק אֶת־בָּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעֹזֹר הַנִּשְׁקָף עַל־פְּנֵי הַיְּשִׁימָן:

תרגום אונקלוס

תוקפא ורומא דיליה: יד ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמא רען ברבות בית ישראל כעדן יתאמר
ליעקב ולישראל מא עבד אלהא: טו הא עמא כליתא שרי וכאריא יתנטל לא ישרי בארעיה עד דיקטול קטול
ונכסי עממא ירת: טז ואמר בלק לבלעם אף מלט לא תלוטנן אף ברקא לא תבריכנן: יז ואתיב בלעם ואמר
לבלק הלא מלילית עמך למימר כל דימליל יי יתיה אעביד: יח ואמר בלק לבלעם איתא כען אדברנך לאתר אחרן
מאם תהי רעוא מן קדם יי ותלוטיה לי מתמן: יט ודבר בלק ית בלעם ריש רמתא דמסתכיא על אפי בית ישימון:

פירוש רש"י

ציצית, לקרא את שמע, להניח תפלין: לא ישכב.
בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק
הבא לטרפו, כיצד? קורא את שמע על מטתו
ומפקיד רוחו ביד המקום. בא מחנה וגיס להזיקם
– הקדוש ברוך הוא שומרם ונלחם מלחמתם
ומפילם חללים. דבר אחר: 'הן עם כלביא יקום וגו'
כתרגומו: ודם חללים ישתה. נתנבא, שאין משה
מת עד שיפיל מלכי מדין חללים ויהרג הוא
עמהם, שנאמר 'ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו
בני ישראל בחרב אל חלליהם' (יהושע ח:כב):
(טז) גם קב לא תקבנו. 'גם' ראשון מוסף על 'גם'
שני ו'גם' שני על 'גם' ראשון. וכן 'גם לי גם לך'
לא יהיה' (מלכים ג:כח), וכן 'גם בחור גם בתולה'
(דברים כו:כח): (יח) וקבתו לי. אין זה לשון צווי כמו
'וקבנו' (לעיל פסוק ד), אלא לשון עתיד: 'אולי ישר'
בעיניו ותקבנו לי 'משם'. מלירש לוי בלעז:
(יט) ראש הפעור. קוסם גדול היה בלק, וראה שהן
עתידין ללקות על ידי פעור, ולא היה יודע במה.
אמר: 'שמה הקללה תחול עליהם משם?' וכן כל
החוזים בפוכבים – רואים ואין יודעים מה:

כְּתוּעַפֶּת רֹאם לוֹ. בתקף רום וגבה שלו. וכן 'וכסף
תועפות' (איוב ד: קמו) – לשון מעז המה. ואומר אני
שהוא לשון 'ועוף יעופף' (בראשית א:כ) – המעופף
ברום וגבה, ותקף רב הוא זה. 'ותועפת ראם'
עפית גבה. דבר אחר: 'תועפת ראם' – תקף
ראמים, ואמרו רבותינו: אלו השדים: (יד) כי
לא נחש ביעקב. כי ראויים הם לברכה שאין בהם
מנחשים וקוסמים: כָּעֵת יֹאמַר לִיעֶקֶב וגו'. עוד עתיד
להיות עת כעת הזאת, אשר תגלה חבתן לעין כל,
שהן יושבין לפניו ולומדין תורה מפיו ומחצתן
לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם 'מה פעל
אל? וזהו שנאמר 'והיו עיניך ראות את מוריד'
(ישעיה יב:כב). דבר אחר: 'יאמר ליעקב' – אינו לשון
עתיד, אלא לשון הנה: אינן צריכין למנחש וקוסם,
כי בכל עת שצריך להאמר 'ליעקב ולישראל מה
פעל' הקדוש ברוך הוא ומה גזרותיו במרום,
אינן מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי
נביאיהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים
מגידים להם; ואונקלוס לא תרגם בן: (טז) הן עם
כלביא יקום וגו'. כשהן עומדין משנתם שחרית, הן
מתגברים כלביא וכארי לחטף את המצות: ללבוש

מפתח סדרי התנ"ך

מדברי בלעם שנקבעו כראש סדר כ לומד הנציב את אחד מיסודות היהדות: זה הספר הנקרא 'ספר בראשית'
נקרא בפי הנביאים 'ספר הישר'... ומפרש רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו 'ישרים', שנאמר: תָּמַת
נִפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאִים (ראש הסדר כאן). ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם 'ישרים' בייחוד, ולא 'צדיקים' או
'חסידים' וכדומה? ...דשבח 'ישר הוא' נאמר להצדיק דין הקדוש־ברוך־הוא בחורבן בית שני, שהיה דור עקש
ופתלתל; ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן, מפני שנאת חנם
שבלבם זה אל זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי זה לידי
שפיכות דמים ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית. ועל זה היה צידוק הדין. שהקדוש־ברוך־הוא ישר הוא ואינו
סובל צדיקים כאלו אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם ולא בעקמימות אף על גב שהוא לשם
שמים, דזה גורם חורבן הבריאה והריסות ישוב הארץ. וזה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה'
באופן היותר אפשר, עוד היו ישרים, היינו: שהתנהגו עם אומות העולם, אפילו עובדי אלילים מכוערים, מכל מקום היו
עמם באהבה, וחשו לטובתם, באשר היא קיום הבריאה... (מתוך הקדמת הנציב לפירושו 'העמק דבר' על חומש בראשית)

כ וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלָק בְּנֵה-לִי בָזָה שְׁבַע מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שְׁבַע בָּלָק
 כא פָּרִים וְשְׁבַע אֵילִם: וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בַּלְעָם וַיַּעַל פָּר וָאֵיל
 כב בַּמִּזְבֵּחַ: וַיֵּרָא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הָלַךְ
 כג כְּפָעַם-בְּפָעַם לִקְרֹאת נַחְשִׁים וַיֵּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו: וַיֵּשָׂא בַלְעָם
 כד אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: וַיֵּשָׂא
 כה מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בַּלְעָם בְּנֹו בְעֹר וּנְאֻם הַגִּבֹּר שְׁתֵּם הָעֵינַי: נָאִם שָׁמַע
 כו אִמְרֵי-אֵל אֲשֶׁר מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזָה נָפַל וּגְלֹו עֵינָיו: מִה-טָבוֹ אֶהְיֶה
 כז יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל: כִּנְחָלִים נָטִיו כִּגְנַת עָלִי נָהָר כְּאֶהְלִים נָטַע

תרגום אונקלוס

כ וַאֲמַר בַּלְעָם לְבָלָק בְּנִי לִי הֵכָא שְׁבַע מִדְּבָחִין וְאַתְקִין לִי הֵכָא שְׁבַע תּוֹרִין וְשְׁבַע דְּכָרִין:
 כא וְעַבְדְּ בָלָק כָּמָא דְאָמַר בַּלְעָם וְאִסִּיק תּוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבָח: כב וַחֲזָא בַלְעָם אַרִי תְקִין קָדָם יִי
 לְבָרְכָא יִת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָלִיךְ כְּזִמְן כְּזִמְן אֱלֹהִין לְקַדְמוֹת נַחֲשֵׂא וְשׁוּי לְמִדְּבָרָא אַפּוּהִי: כג וְזָקַף בַּלְעָם
 יִת עֵינֹוהִי וַחֲזָא יִת יִשְׂרָאֵל שְׂרִי לְשִׁבְטֵיהוֹן וְשָׂרָא עֲלוּהִי רוּחַ מִן קָדָם יִי: כד וַנִּטַּל מִתְּלִיהַּ וַאֲמַר אִמְרַי בַּלְעָם בַּר
 בְּעוֹר וַאֲמַר גּוֹבְרָא דְשִׁפּוּר חֲזִי: כה אִמְרַי דְשִׁמְעַה מִימַר מִן קָדָם אֵל דְּחִיּוֹ מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי שְׂכִיב וּמִתְגַּלִּי לִיהַ:
 כו מָא טָבָא אַרְעָךְ יַעֲקֹב בֵּית מִשְׁרָךְ יִשְׂרָאֵל: כז כִּנְחָלִין דְּמִדְּבָרִין כִּגְנַת שְׁקִיא דְעַל פֶּתַח כְּבוֹסְמִיא דְנָצַב

פירוש רש"י

ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם; ויש מפרשים:
 'שתם העין' – פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס,
 ועל שאמר 'שתם העין' ולא אמר 'שתם העינים' –
 למדנו שסומא באחת מעיניו היה: (כה) נפל
 וגלוי עינים. פשוטו בתרגומו: שאין נראה עליו
 אלא בלילה כשהוא שוכב; ומדרשו: כשהיה נגלה
 עליו לא היה בו כח לעמד על רגליו ונופל על
 פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו
 בקומה זקופה לפניו: (כו) מה טבו אהליך. על
 שראה פתחיהם שאין מכונין זה מול זה:
 משכנתיה. חניותיה, בתרגומו. דבר אחר: 'מה
 טבו אהליך' מה טבו אהל שילה ובית עולם
 בישובן, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם,
 'משכנתיה' אף כשהן חרבין, לפי שהן משכונ
 עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות, שנאמר 'כלה
 ה' את חמתו' (איכה, קינה ד:יא), ובמה כלה? ויצת
 אש בציון' (שם): (כז) כנחלים נטיו. שנארכו
 ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו:
 מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה
 בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו,
 וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותן קלות
 שבקש לומר וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין דף קה):
 כהלים. בתרגומו, לשון מר ואהלות: נטע ה'. בגן
 עדן; לשון אחר: 'כהלים נטע ה' כשמים
 המתוחין באהל, שנאמר 'וימתחם באהל לשבת'
 (ישעיה טז:כב), 'נטע ה' לשון נטיעה מצינו
 באהלים, שנאמר 'ויטע אהלי אפדנו' (דניאל ז:מו):

(כב) וירא בלעם כי טוב וגו'. אמר: איני צריך לבדק
 עוד בהקדוש ברוך הוא, כי לא יחפץ לקללם:
 ולא הלך כפעם בפעם. כאשר עשה שתי פעמים:
 לקראת נחשים. לנחש, אולי יקרה ה' לקראתו
 כרצונו. אמר: רוצה ולא רוצה – אקללם! אזכיר
 עברותיהם [ויג עונותיהם], והקללה על הזכרת
 העברה [ויג עונותיהם], ותחול: וישת אל
 המדבר פניו. בתרגומו: (כג) וישא בלעם את
 עינו. בקש להכניס בהם עין רעה. והרי יש לך
 שלש מדותיו: עין רעה, ורוח גבוהה ונפש רחבה
 האמורים למעלה: שכן לשבטיו. ראה כל שבט
 ושבט שוכן לעצמו ואינן מערבין; ראה שאין
 פתחיהם מכונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוף
 אהל חבירו: ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלבו
 שלא יקללם: (כד) בנו בער. כמו 'למעניו מים'
 (תהלים סדר טז פסוק כח, מזמור קיג שלנו פסוק ח).
 ומדרש אגדה: שניהם היו גדולים מאבותיהם;
 בלק 'בנו צפר' (לעיל ט) – אביו בנו הוא במלכות,
 ובלעם גדול מאביו בנביאות – מנה בן פרס היה:
 שתם העין. עינו נקובה [ויג נקורה] ומוצאת
 לחוץ וחור שלה נראה פתוח. ולשון משנה הוא
 'כדי שישתם ויסתם ויגב' (עבודה זרה, פרק ה משנה ג).
 ורבותינו אמרו: לפי שאמר 'ומספר את רבע
 ישראל' (לעיל פסוק א) – שהקדוש ברוך הוא יושב
 ומונה רביעותיהן של ישראל, מתי תבוא טפה
 שנולד הצדיק ממנה. אמר בלבו: מי שהוא קדוש
 ומשרתו קדושים יסתכל בדברים הללו?!

כח יהוה כארזים עלי-מים: יזל-מים מדליו וזרעו במים רבים וירם מאגג בלק
כט מלכו ותנשא מלכתו: אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים
ל צריו ועצמתיהם יגרם וחציו ימחץ: פרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו
לא מברכך ברוך וארריך ארור: ויחר-אף בלק אל-בלעם ויספק את-כפיו
i ויאמר בלק אל-בלעם לקב איבלי קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש
לב פעמים: ועתה ברח-לך אל-מקומך אמרתי כבוד אכבודך והנה מנעך
לג יהוה מכבוד: ויאמר בלעם אל-בלק הלא גם אל-מלאכך אשר-שלחת
לד אלי דברתי לאמר: אם-יתן-לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל
לעבר את-פי יהוה לעשות טובה או רעה מלבי אשר-ידבר יהוה אתו
לה אדבר: ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך
לו באחרית הימים: וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר
לז שתם העין: נאם שמע אמרי-אל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל

שביעי

תרגום אונקלוס

י' כארזין דנציבין על מים: כח יסגי מלכא דיתרבא מבנוהי וישלוט בעממין סגיאין ויתקף מאגג מלפיה ותנטל מלכותיה: כט אל דאפיקנון ממצרים ותקפא ורומא דיליה יכלון בית ישראל נכסי עממיא שנאיהון ובבזת מלכיהון יתפנקון וארעתהון יחסנון: ל ינוח ישרי בתקוף כאריא וכליתא ולית דיקימניה בריכך יהון בריכין וליטך יהון ליטין: לא ותקף רוגזא דבלק בבלעם ושקפנון לידוהי ואמר בלק לבלעם למלט שנאי קריתך והא ברכא מברכית להון דנן תלת זמנין: לב וכען איזיל לך לאתרך אמרית יקרא איקרנך והא מנעך י' מן יקר: לג ואמר בלעם לבלק הלא אף עם אנגדך דשלחתא לותי מלילית למימר: לד אם יתין לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי למעבד טבתא או בשתא מרעותי דימליל י' יתיה אמליל: לה וכען האנא אזיל לעמי איתא אמלכנך מא דתעביד ואחוי לך מא דיעביד עמא הדין לעמך בסוף יומיא: לו ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גוברא דשפיר חזי: לז אימר דשמע מימר מן קדם אל וידע מדע מן קדם עלאה חזיו מן קדם שדי חזי שכיב

פירוש רש"י

כמו 'למען תמחץ רגלך בדם' (תהלים סדר ט פסוק כה, מזמור טו שלנו פסוק כד), ואינו זו מלשון מכה, כמו 'מחצתי' (דברים כו:לט), שהצבוע בדם נראה כאלו מחוץ ונגוע: (ל) פרע שכב כארי. כתרגומו: יתישבו בארצם בכח ובגבורה: (לא) ויספק. הכה זו על זו: (לד) לעבר את פי ה'. כאן לא נאמר 'אלהי', כמו שאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד: (לה) הולך לעמי. מעתה הריני כשאר עמי, שנסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו: לכה איעצך. מה לך לעשות, ומה היא העצה? אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קו). תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם' (להלן כו:טז): אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה – איעצך להכשילם, ואמר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים: 'ומחץ פאתי מואב' (להלן פסוק לה) התרגום מפרש קצר העברי: (לז) וידע דעת עליון. לכוון השעה שכוועס בה:

(כח) מדליו. מבארותיו; ופרושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה הוא זה – פרע הזרוע על פני המים: וירם מאגג מלכו. מלך ראשון שלהם יכבש את אגג מלך עמלק: ותנשא מלכתו. של יעקב יותר ויותר, שיבא אחריו דוד ושלמה: (כט) אל מוציאו ממצרים. מי גורם להם הגדלה הזאת? אל המוציאים ממצרים בתקף ורום שלו, 'יאכל' את הגוים שהם 'צריו': ועצמתיהם. של צרים: יגרם. מנחם פתר בו לשון שבירה; וכן 'לא גרמו לבקר' (תרי עשר, צפניה, יד:לז), וכן 'ואת חרשיה תגרמי' (יחזקאל יד:ח). ואני אומר: לשון עצם הוא, שמגרר בשניו הפשר מסביב והמח שבפנים, ומעמיד העצם על ערמומיתו: וחציו ימחץ. אונקלוס תרגם חציו של צרים, חלקה שלהם, כמו 'בעלי חצים' (בראשית מג:כג) – 'מרי פלגותא' לשון חלקה וחצייה. וכן 'ימחץ' לשון 'ומחצה וחלפה רקתו' (שופטים ג:נא) – שייחצו את ארצם; ויש לפתור: לשון חצים ממש, חציו של הקדוש ברוך הוא ימחץ בדמם של צרים, יטבל ויצטבע בדמם,

כ לַח וּגְלוֹי עֵינַיִם: אֲרָאנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דֶּרֶךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב וְקָם
 לֹט שֹׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזִיץ פָּאֲתֵי מוֹאָב וְקָרָקַר כָּל-בְּנֵי-שֵׁת: וְהָיָה אֲדוֹם
 מִ יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיבֵיו וַיִּשְׂרָאֵל עָשָׂה חֵיל: וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהָאָבִיד
 מֵא שָׂרִיד מַעִיר: וַיֵּרָא אֶת-עַמְלֶק וַיֵּשָׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֹאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֶק
 מִבּ וְאַחֲרִיתוֹ עַדִּי אָבִיד: וַיֵּרָא אֶת-הַקִּינִי וַיֵּשָׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשָׁבְךָ
 מִג, מִד וְשֵׁים בְּסַלַע קִנְיָ: כִּי אִם-יִהְיֶה לְבַעַר קִינָן עַד-מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךָ: וַיֵּשָׂא
 מִה מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹוִי מִי יִחְיֶה מִשְׁמוֹ אֵל: וְצִים מִיַּד כְּתִים וְעָנוּ אֲשׁוּר
 מו וְעָנוּ-עֵבֶר וְגַם-הוּא עַדִּי אָבִיד: וַיָּקָם בָּלָעַם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ
 וְגַם-בָּלַק הֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ:

תרגום אונקלוס

ומתגלי ליה: לַח חֲזִיתִיה וְלֹא כַעַן סְכִיתִיה וְלִיתְוִהי קָרִיב כִּד יָקוּם מִלְכָּא מִיַּעֲקֹב וַיִּתְרַבֵּא מִשִּׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל
 וַיִּקְטִיל רַבְרָבִי מוֹאָב וַיִּשְׁלוּט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא: לֹט וַיְהִי אֲדוֹם יְרוּתָא וַיְהִי יְרוּתָא שְׁעִיר לְבַעֲלִי דְבִבּוּהִי וַיִּשְׂרָאֵל
 יִצְלַח בְּנִכְסִין: מִ וַיִּיחֻת חַד מִדְּבִית יַעֲקֹב וַיִּבִּיד מִשִּׁיזִּיב מִקְרִית עַמְמִיָּא: מֵא וַחֲזָא יֵת עַמְלֶקָא וְנָטַל מִתְלִיה
 וְאָמַר רִישׁ קָרְבִּיא דִּישְׂרָאֵל הוּא עַמְלֶק וְסוּפִיָּה לְעֶלְמָא יִיבִיד: מִבּ וַחֲזָא יֵת שְׁלִמָאָה וְנָטַל מִתְלִיה וְאָמַר תְּקִיף
 בֵּית מוֹתְבֶךָ וְשׁוֹ בְּכָרְךָ תְּקִיף מְדוּרְךָ: מִג אֲרִי אִם יְהִי לְשִׁיצָאָה שְׁלִמָאָה עַד מֵא אֲתוּרָאָה יִשְׁבִּינְךָ: מִד וְנָטַל מִתְלִיה
 וְאָמַר וַיִּלְחִיבִיא דִּיחֻחַן כִּד יַעֲבִיד אֱלֹהָא יֵת אֵלִין: מֵה וְסִיעֵן יִצְטָרְחֵן מְרוּמָאִי וַיַּעֲנוּן לְאֲתוּר וַיִּשְׁעַבְדּוּן לְעֵבֶר פֶּרֶת
 וְאָף אָנוּן לְעֶלְמָא יִיבִדוּן: מו וְקָם בָּלָעַם וַאֲזַל וְתָב לְאֲתִרִיה וְאָף בָּלַק אֲזַל לְאֲוִרְחִיה:
 פִּירוּשׁ רִשִּׁי

אֵל הַקִּינִי וְגו' (שמואל ח:ל) – הִזְכִּירוּ אַחֵר עַמְלֶק.
 נִסְתַּכַּל בְּגִדְלָתָם שֶׁל בְּנֵי יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם
 'תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׁוֹכְתִים' (דברי הימים א:ט):
 אֵיתָן מוֹשָׁבְךָ. תִּמָּה אֲנִי מֵהֵיכָן זָכִיתָ לָכֶּךָ? הֲלֹא אֵתָה
 עַמִּי הִייתָ בְּעֶצֶת 'הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ' (שמות א:י),
 וְעַתָּה נִתְיַשְׁבֶּת בְּאֵיתָן וּמַעֲזוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל: (מג) כִּי
 אִם יִהְיֶה לְבַעַר קִינָן וְגו'. אֲשֶׁרִיף שֶׁנִּתְקַעַתָּ לְתַקְּךָ זֶה,
 שְׁאִינְךָ נִטְרָד עוֹד מִן הָעוֹלָם, כִּי אָף אִם אֵתָה עֲתִיד
 לְגַלוּת עִם עֲשֻׁרַת הַשְּׁבָטִים וְתִהְיֶה לְבַעַר מִמָּקוֹם
 שֶׁנִּתְיַשְׁבֶּת שָׁם, מֵה בְּכָךְ? עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךָ. עַד
 הֵיכָן הוּא מְגַלָּה אוֹתָךְ? שְׁמָא 'לִחְלַח וְחִבּוּר' (מלכים
 כ:ט): ? אֵין זֶה טְרוּד מִן הָעוֹלָם, אֲלֹא טְלֹטוּל מִמָּקוֹם
 לְמָקוֹם, וְתִשׁוּב עִם שְׁאָר הַגְּלוֹיֹת: (מד) וַיֵּשָׂא
 מְשָׁלוֹ וְגו'. כִּיּוֹן שֶׁהִזְכִּיר אֵת שְׁבִית אֲשׁוּר, אָמַר: אוֹי
 מִי יִחְיֶה מִשְׁמוֹ אֵל. מִי יִכּוֹל לְהַחְיוֹת אֵת עַצְמוֹ
 מִשׁוּמוֹ אֵת אֱלֹה, שֶׁלֹּא יֵשִׁים עָלָיו הַגּוֹזֵר אֵת אֱלֹה;
 שִׁיעֲמַד סִנְחָרִיב וַיִּבְלַל אֵת כָּל הָאֲמוֹת; וְעוֹד
 יִבּוֹאוּ 'צִים מִיַּד כְּתִים' וַיַּעֲבְרוּ כְּתִים שֶׁהֵן רֹמִיִּים
 בְּכִירְנִיּוֹת גְּדוּלוֹת עַל אֲשׁוּר: (מה) וְעָנוּ עֵבֶר. וְעָנוּ
 אוֹתָם שֶׁבַעֲכָר הִנֵּהר: וְגַם הוּא עַדִּי אָבִיד. וְכֵן
 פֶּרֶשׁ דְּנִיָּאל 'עַד דִּי קִטִּילַת חִיּוֹתָא וְהוּבַד גִּשְׁמָה'
 (דניאל ה:ל): וְצִים. סְפִינּוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדִכְתִּיב 'וְצִי
 אֲדִיר' (ישעיה יג:כד), תִּרְגּוּמוֹ 'וּבּוּרְנִי רַבְתָּא':

(לַח) אֲרָאנוּ. רוֹאָה אֲנִי שְׁבָחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּגְדֻלָּתוֹ,
 אֲךָ לֹא עָתָה הוּא אֱלֹא לְאַחַר זְמַן: דֶּרֶךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב.
 כְּתִרְגּוּמוֹ 'לְשׁוֹן דֶּרֶךְ קִשְׁתּוֹ' (איכה, קִינָה ב:ד) –
 שֶׁהַכּוֹכַב עוֹבֵר כַּחֲזָץ, וּבִלְעֻז דִּישְׁטִינֵט, כְּלוּמַר, יָקוּם
 מִזֶּל: וְקָם שְׁבֵט. מֶלֶךְ רוּדָה וּמוֹשֵׁל: וּמַחֲזִיץ פָּאֲתֵי
 מוֹאָב. זֶה דוּד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'הַשְּׁכַב אוֹתָם אֲרָצָה
 וַיִּמְדַּד שְׁנֵי חֲבָלִים לְהַמִּית וְגו' (שמואל כד:ט):
 וְקָרָקַר. לְשׁוֹן כּוֹרָה [וְיָג קוֹרָה], כְּמוֹ 'אֲנִי קָרְתִּי'
 (מלכים לא:ו), 'מִקְבֶּת בּוֹר נִקְרָתָם' (ישעיה כא:יג),
 'יִקְרוּהָ עַרְבֵי נַחַל' (משלי ח:יז), פּוֹרִיר בְּלַעַז: כָּל בְּנֵי
 שֵׁת. כָּל הָאֲמוֹת, שְׁכָלָם יֵצְאוּ מִן שֵׁת, בְּנוֹ שֶׁל אָדָם
 הָרִאשׁוֹן: (לֹט) וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיבֵיו. לְאוֹיְבָיו
 יִשְׂרָאֵל: (מ) וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב. וְעוֹד יִהְיֶה מוֹשֵׁל אַחֵר
 מִיַּעֲקֹב: וְהָאָבִיד שְׂרִיד מַעִיר. הַחֲשׁוּבָה שֶׁל אֲדוֹם,
 הִיא רוּמִי; וְעַל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ אוֹמֵר כֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ
 'וַיֵּרֶד מִיָּם עַד יָם' (תהלים סדר ט פסוק קיב, מִזְמוֹר עַא שְׁלֹנוּ
 פסוק ח), 'וְלֹא יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ' (תרי עשר,
 עובדיה, ח:ג): (מֵא) וַיֵּרָא אֶת עַמְלֶק. נִסְתַּכַּל בְּפִרְעָנוֹתוֹ
 שֶׁל עַמְלֶק: רֹאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֶק. הוּא קָדַם אֵת כָּלָם
 לְהִלָּחֵם בִּישְׂרָאֵל, וְכֵן תִּרְגּוּם אוֹנֵקְלוֹס 'וְאַחֲרִיתוֹ'
 לְאָבִיד בִּידָם, שֶׁנֶּאֱמַר 'תִּמְחָה אֵת זָכָר עַמְלֶק' (דברים
 כ:כג): (מִבּ) וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי. לְפִי שֶׁהָיָה קִינִי
 תְּקוּעַ אֶצֶל עַמְלֶק, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאמֶר שְׁאוּל

סדר כ פותח 'מי מנה עפר יעקב', רש"י מפרש לטובה: אין חשבון במצות שהם מקימין בעפר. מאידך דרש רבי יהודה
 בר אלעאי... אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין עד לכוכבים
 (מגילה דף טו). הפטרת הסדר (ישעיה כ:מז-כא:טו) פותחת בעונש מידה כנגד מידה שיענשו בעתיד משעבדי ישראל
 והיו מלכים אמנים... אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו, במרכזה נקמת ה' באויבי ישראל, שנקבעה לראש סדר
 כא שם, והאכלתי את-מוניך את-בשרם... כי אני ה' מושיעך וגאלך אביר יעקב, וסיומה כִּי-נָחֵם ה' צִיּוֹן וְגו'.

כָּא ב וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁטִים וַיַּחַל הָעָם לַזְנוּת אֶל-בָּנוֹת מִזֹּאֵב: וַתִּקְרְאוּן לָעָם קִי בלע
 ג לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל
 ד פְּעֹר וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קַח אֶת-כָּל-רְאשֵׁי
 הָעָם וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לַיהוָה נִגַּד הַשָּׁמַשׁ וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף-יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל:
 ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-שָׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹר:
 ז וְהָיָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל-אָחִיו אֶת-הַמְדִּינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה
 ח וּלְעֵינֵי כָל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בָכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַיֵּרָא פִּינְחָס
 ט בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ: וַיָּבֹא
 אַחֲרֵי אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקִּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת-שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 ט וְאֶת-הָאִשָּׁה אֶל-קִבְתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי
 הַמָּתִים בַּמִּגְפָּה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אָלֶף:

מפטיר

תרגום אונקלוס

א ויטיב ישראל בשטין ושרי עמא למטעי בתר בנת מואב: ב וקראה לעמא לדבחי טעותהון ואכל עמא וסגידו
 לטעותהון: ג ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקיף רוגזא דיי בישראל: ד ואמר יי למשה דבר ית כל רישי עמא
 ודון וקטול דחייב קטול קדם יי לקביל שמשא ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל: ה ואמר משה לדייני ישראל
 קטולו גבר גוברוהי דאתחברו לבעלא פעור: ו והא גוברא מבני ישראל אתא וקריב לות אחוהי ית מדיניתא
 לעיני משה ולעיני כל כנשתא דבני ישראל ואנון כן בתרע משפן זמנא: ז וחזא פינחס בר אהרן כהנא
 וקם מגו כנשתא ונסיב רומחא בידיה: ח ועאל בתר גוברא בר ישראל לקובתא וכזע ית תרויהון ית גוברא בר ישראל
 וית אתתא במעאה ואתפלי מותנא מעל בני ישראל: ט והיו דמיתו במותנא עשרין וארבעא אלפין:

פירוש רש"י

סדר כָּא (א) בשטים. כָּך שמה: לזנות אל בנות מואב. על ידי עצת בלעם, כדאיתא בחלק: (ב) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואומר לה: 'השמעי לי', והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה, ואומרת לו: 'השתחוו לזה': (ג) פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' בישראל. שלח בם מגפה: (ד) קח את כל ראשי העם. לשפט את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול 'והוקענום לה' (שמואל לב:לז), ושם תליה מפרשת; עבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתלין: נגד השמש. לעין כל; ומדרש אגדה: השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: (ה) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדיני ישראל היה הורג שנים, ודיני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (דף יח:). (ו) והנה

איש וגו'. נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמרו לו: אנו נדונין במיתה, ואתה יושב וכו' כדאיתא באלו הן הנשרפין (סנהדרין פב:). את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו: משה, זו אסורה או מתרת? אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התיירה לך? וכו', כדאיתא התם: והמה בכים. נתעלמה ממנו הלכה. געו כלם בבכיה; בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר 'ויטחן עד אשר דק וגו' (שמות כה:ו), וכאן רפו ידיו? אלא כדי שיבא פינחס ויטל את הראוי לו: (ז) וירא פינחס. ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו למשה: 'מקבלני ממך: הבויעל ארמית קנאין פוגעין בו'. אמר לו: 'קרנא דאגרתא איהו להוי פרונקא', מיד 'ויקח רמח בידו וגו': (ח) אל הקבה. אל האהל: אל קבתה. כמו 'והלחיים והקבה' (דברים טו:ז), כן בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם; והרבה נסים נעשו לו וכו', כדאיתא התם:

מפתח סדרי התנ"ך

סדר כָּא עוסק בחטא העם בשעת ישיבתם בשטים. הפטרת הסדר (תרי עשר, סוף יואל ותחילת עמוס ה:כד-לז+ו:יד) פותחת והיא ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב וכל-אפיקי יהודה ילכו מים ומעין מבית ה' יצא והשקה את-נחל השטים: מדוע צריך לצאת מעין מבית ה' להשקות את נחל השיטים? במדרש רבי תנחומא (שמות ט:יז) דבר אחר: חטאו בשטים, ולקו בשטים, ומתפראין בשטים. חטאו בשטים, שנאמר: וישב ישראל בשטים. לקו בשטים, שנאמר: ויהיו המתים במגפה (במדבר כא:ט). ומתפראין בשטים, שנאמר: ועצי שטים (שמות יח:ה) ... אמר הקדוש ברוך הוא: לעולם הבא אני מרפא את השטים, שנאמר: ומעין מבית ה' יצא והשקה את-נחל השטים.

יֹא טו וְהָיָה | שְׁאֲרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטל מֵאֶת יְהוָה יֹא
כְּרִבִּיּוֹת עָלֶי-עֹשֶׁב אֲשֶׁר לֹא-יִקְוָה לְאִישׁ וְלֹא יִיחַל
לְבְנֵי אָדָם:

יז וְהָיָה שְׁאֲרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאֲרִיָּה בְּבַהֲמוֹת לְעַר יז
כְּכַפִּיר בְּעֶדְרֵי-צֹאן אֲשֶׁר אִם עֶבֶר וְרִמְס וְטָרֶף וְאִין מִצִּיל: תָּרַם יִדָּךְ
יט עַל-צָרֶיךָ וְכָל-אֹיְבֶיךָ יִכָּרְתוּ: וְהָיָה בַּיּוֹם-הַהוּא נֹאם-יְהוָה וְהִכָּרְתִּי
כ סוּסֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִאֲבֹדְתִי מִרְכַּבְתֶּיךָ: וְהִכָּרְתִּי עָרֵי אֶרֶץ וְהִרְסֹתִי
כא, כב כָּל-מִבְצָרֶיךָ: וְהִכָּרְתִּי כְשָׁפִים מִיָּדְךָ וּמַעֲוֹנָנִים לֹא יִהְיוּ-לָךְ: וְהִכָּרְתִּי
פְּסִילֶיךָ וּמִצְבוֹתֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְלֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה עוֹד לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ:
כג, כד וְנִתְּשֹׁתִי אֲשִׁירֶיךָ מִקֶּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: וְעָשִׂיתִי בָאֶף וּבַחֲמָה
נָקָם אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ:

כה שְׁמַעוּ-נָא אֶת אֲשֶׁר-יְהוָה אָמַר קוּם רִיב אֶת-הָהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה יג
כו הַגְּבָעוֹת קוֹלְךָ: שְׁמַעוּ הָרִים אֶת-רִיב יְהוָה וְהִאֲתַנִּים מוֹסְדֵי אֶרֶץ
כז כִּי רִיב לִיהוָה עַם-עַמּוֹ וְעַם-יִשְׂרָאֵל יִתּוֹכַח: עַמִּי מִה-עָשִׂיתִי לָךְ
כח וּמִה הִלַּאתִיךָ עֲנֶה בִּי: כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים
כט פְּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת-מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמָרְיָם: עַמִּי זְכַר-נָא
מה-יַעֲזֹךְ בְּלֶךְ מוֹאָב וּמִה-עֲנֶה אֹתוֹ בְּלַעַם בֶּן-בְּעוֹר
ל מִן-הַשָּׁטִיט עַד-הַגִּלְגָּל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת יְהוָה: בְּמִה אֶקְדָּם
יְהוָה אֶכְף לְאֱלֹהֵי מָרוֹם הֶאֱקִדְמֻנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעַלִּים בְּנֵי שָׁנָה:
לא הִירָצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נְחִלֵי-שֶׁמֶן הֶאֱתַן בְּכוֹרֵי
לב פְּשָׁעֵי פָרִי בְטָנִי חֲטָאת נַפְשִׁי: הִגִּיד לָךְ אָדָם מִה-טוֹב
וּמִה-יְהוָה דוֹרַשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם-עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד
וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת עַם-אֱלֹהֶיךָ:
ססס